

Ara fa 100 anys, a la Valldan

El 9 de gener de l'any 1908, reunida la corporació municipal de la Valldan va reconèixer per unanimitat un dèficit de 1.750 pessetes en l'estat de comptes de l'any anterior perquè el municipi, de 65 cases i 258 habitants, en els últims deu anys havia fet un gran esforç per portar a terme diverses obres, entre les que destacava la construcció de l'edifici que havia de ser escola, casa habitació de la mestra, lloc de reunió del govern del municipi i secretaria. També es consideraren de gran envergadura els treballs de reconstrucció de la casa parroquial i les reformes al cementiri..

En la mateixa reunió, amb la intenció de cobrir el dèficit, es proposà renunciar als beneficis dels pins de Queralt durant 10 anys i rebre en efectiu el valor d'aquesta fusta, així com sol·licitar al Govern Civil de Barcelona el qualificatiu de "Municipi Exemplar" pel gran esforç de l'Ajuntament i la col·laboració dels veïns a l'hora de fer les obres esmentades(1).

Aquesta informació, trobada en un dels llibres de les actes municipals, em provocà curiositat i així és com vaig començar a

buscar documents a l'arxiu comarcal de Berga que m'aclarissin com i per què s'havia produït tanta activitat a la Valldan en els últims anys del segle XIX i els primers del XX.

De tota la documentació que anava trobant la que més m'interessava era la que feia referència a la construcció de l'edifici que havia de ser escola i casa consistorial, que per altra banda era la més abundant.

La història d'aquest edifici i el record de la celebració de la festa de l'arbre, considerada de gran importància a la Valldan, com a tants altres pobles de Catalunya en aquella època, centren el següent treball. L'annex reflecteix diverses informacions trobades al mateix arxiu.

Algunes notícies històriques de l'escola a finals del segle XIX

Entre els anys 1890 i 1900 els locals de l'ajuntament de la Valldan i l'escola estaven situats al mateix edifici. Eren unes dependències que s'ocupaven en règim de lloguer a la casa de l'Hostal del Bou.

Sembla que l'ajuntament en aquell

moment tenia responsabilitats directes sobre el funcionament de l'escola i el seu manteniment. Una part del pressupost municipal es dedicava a diferents reformes i a la compra de material.

El 1884 essent alcalde Joan Badia i Masanés l'escola tenia 3 alumnes, tots nens i només dos d'ells amb el nivell adequat segons consta en un informe de l'inspector Joan Prat i del representant provincial D. Manuel Álvarez després d'una visita a l'escola per donar-li un nou impuls i guanyar alumnat. Això no fou possible, almenys immediatament, ja que el mestre Joan Puig no es podia dedicar massa temps a la tasca d'ensenyar per problemes de salut. Per altra banda, com que les nenes no tenien mestra es veien obligades a anar a les escoles de Berga.

D'aquesta època és l'inventari del material que copio literalment: "*un crucifijo, un cuadro de Pio Nono, siete carteles de lectura, un reloj, dos mesas para escribir los niños con sus tinteros i muestras, una mesa pequeña para el profesor, dos sillas, un armario pequeño, un encerado pizarra, un marco de cuadro y una escoba, todo en estado mediano*".

L'escola progressa a partir del 1890 quan des del mateix Ajuntament nomenen mestre interí amb caràcter provisional Pere Balderich, amb l'objectiu de "*inculcar a los discipulos los principios de religión y sana doctrina, así com rudimentos de lectura y escritura y las cuatro primeras reglas de aritmética*". El llistat d'alumnes del 1900 era de 5 nens i 11 nenes. (2)

La construcció del nou edifici de la casa consistorial, l'escola i el pis de la mestra (1902-1905)

Aquesta casa es començà a planificar el 1902 quan Dª Julita Mas, mestra titular de la Valldan, manifestà el seu malestar a l'Ajuntament perquè creia que els locals on impartia llavors les classes -a l'Hostal del Bou-, no eren els més adequats, ja que les operacions comercials que s'hi realit-

L'Hostal del Bou a finals del s. XIX. ARXIU LUIGI

Escola de La Valldan a mitjans del s. XX. ARXIU LUIGI

zaven creaven un ambient poc edificant per l'educació de les criatures.

Reunits l'alcalde Sr. Esteve Torner i Arderiu i els regidors del municipi, després de descartar altres possibles solucions, varen decidir la creació d'una comissió formada pel mateix alcalde i un grup de propietaris que estudiarien el cas. Després de valorar diferents possibilitats, proposaren la construcció d'un nou edifici separat del nucli de població, a prop de la carretera, on hi hauria l'escola, la casa de la mestra, una sala per celebrar les sessions municipals, i la secretaria.

En les sessions municipals del febrer i del març de 1903 es demanà al Districte Forestal poder disposar de la fusta i la pedra necessàries de la muntanya de Queralt, així com la subvenció de 5.000 pts. a la Diputació de Barcelona. Alguns propietaris va avançar diners amb préstecs, que serien retornats els propers anys.

El projecte presentat pel fuster Joan Vila i Llaugí s'aprovà en la sessió plenària del 29 de maig de 1904, amb el compromís de construir l'edifici durant el mateix any. L'import seria de 3.000 pts. que es farien efectives en tres lliuraments, 1.000 pts. en arribar al primer pis, 1.000 més en cobrir la casa, i les 1.000 restants al donar les claus del local. L'Ajuntament va compr els terrenys i els va proporcionar les llatges i les bigues.

A principis de gener de 1905, el regidor Sr. Ramon Arderiu en nom de l'alcalde Sr. Isidre Planas lliurà les claus del nou edifici a la mestra, però el trasllat de l'escola no es feu efectiu fins uns mesos més tard, després de la construcció dels accessos des de la Carretera de Solsona(3). Els diners dels préstecs no serien retornats del tot fins el 1908.(4)

Actualment, el CEIP de La Valldan i l'Associació de Veïns, comparteixen les

dependències d'aquest edifici. El 1981 s'hi van fer obres de manteniment i es construí l'anomenada plaça de l'Escola o plaça Major. El 1986 les necessitats d'espai de l'escola portaren a fer una petita ampliació. Posteriorment, l'interior de l'edifici ha gaudit de diverses obres de remodelació i millora.

La festa de l'arbre

Les festes de l'arbre que es van celebrar entre el 1899 i el 1908 eren recolzades per la Diputació provincial i constaven a les actes municipals. En alguns casos eren subvencionades per mitjà dels Diputats. Es dedicaven sobretot als infants i acabaven amb un berenar. Hi assistien les autoritats locals, el guarda forestal, el capellà i un gran nombre de veïns.

Amb motiu d'aquestes festes es plantaren arbres a diferents llocs del terme municipal, gairebé sempre a Queralt, però també a les vores de la carretera de Solsona el 1903.

Una de les festes que consta amb més detall és la que va tenir lloc el 1901 a la muntanya de Queralt al lloc anomenat Pou de Gel.

S'inicià amb unes paraules de l'alcalde, Ramon Vila Llaugí, fent ressaltar la transcendència de l'acte. A continuació els 27 nens i nenes plantaren els arbres en els llocs on ja hi havia els forats fets a terra: vint-i-cinc àlbers, dues freixes i una moixera. En acabar es van repartir taronges, coca, ametlles, avellanes, figues i vi.

El guarda forestal Llorenç Pedrals també digué unes paraules adreçant-se als nens i nenes assistents: "Vosaltres recollireu els fruits dels arbres que avui planteu". "Ben segur que els donareu proves evidents d'estimació quan torneu a visitar-los".

El capellà, Francesc Torrents, va parlar com a mestre instructor de l'escola.

A la festa de l'arbre del 8 de juny de 1908, celebrada al mateix lloc, s'hi introduïren

[Vilà - Papereria i Oficina]

Material d'oficina
Material escolar
Mobles d'oficina
Informàtica
Regal

Passeig de la Indústria 30 · 08600 Berga · tel. 93 8211848 · papvila@ofiexpert.es www.vilaoficines.cat

algunes novetats. Es llogà una orquestra, es premià els alumnes assistents i es repartí coca, taronges, llonganissa i vi per berenar. (4)

ANNEX

Curiositats meteorològiques

Durant la segona meitat del segle XIX, concretament l'any 1866 hi ha constància de pluges abundoses que fan revenir amb força l'anomenada font de Sant Bartomeu.

El 9 de març de 1890 fa una ventada molt forta que arriba a arrencar fins a 736 arbres a Queralt.

El 30 d'octubre del 1907 les pluges i les tempestes destrueixen els conreus i s'alerta del perill d'inundacions de les cases construïdes a la vora dels torrents. S'arriba a desallotjar la casa de la Guingueta per prevenció. El desembre del mateix any es rep una subvenció de la Diputació, de 1.287,37 pessetes pels danys soferts. (5)

Un oble de agesos

Sovint el govern municipal de la Valldan es queixa de la falta d'ingressos, ja que al ser un poble dedicat essencialment a la pagesia no li és possible cobrar taxes comercials o industrials.

El 1906 consta que s'ha fet una inspecció per regular els preus de les patates, ja que aquest era l'únic producte que es comercialitzava. La major part de la producció agrícola es destinava al propi consum. (6)

El primer carter oficial

Amb data de l'1 de gener de 1905 es notifica des de la "Dirección General del Cuerpo de Correos" que es crea una plaça de carter en aquesta localitat de La Valldan. Es de-

Carretera de Solsona a principis del s. XX.

ARXIU LUIGI

Carretera de Solsona a principis del s. XXI.

ARXIU CEIP DE LA VALLDAN

mana a l'alcalde que designi una persona honrada, de reconeguda moralitat, i sense cap problema físic que l'impedeixi exercir el càrrec. (7)

Carreteres i camins

En diverses ocasions la corporació municipal justifica la manca de col·laboració a les obres d'arranjament de la carretera de Castellar del Riu per no disposar del pressupost necessari.

La constància d'algunes expropiacions als propietaris dels terrenys propers a la carretera de Solsona fa pensar que entre el 1903 i el 1906 es van produir reformes importants a aquesta carretera. (8)

El camí des de la rasa del Canyet a Mas d'Huguets es projectà el 15 de març de 1908. (9)

Sant Pere de Madrona

En un estat de comptes presentat a l'ajuntament de la Valldan el 24 de maig de 1903 hi queden reflectides les despeses de la festa de sant Pere de Madrona del 29 de juny de l'any anterior. (10)

L'església sufragània de Sant Bartomeu en aquells moments depenia de la parròquia de sant Joan de Berga, successora de la de Sant Pere de Madrona. (11)

Els alcaldes de La Valldan des del 1898 al 1908

- 1898 - 1899 – Ramon Casafont
- 1900-1901 – Ramon Vila Llaugí
- 1902-1903 – Esteve Torner Arderiu
- 1904 - 1908 – Isidre Planas (12)

Les cases de la Valldan que consten al cens de població del 1900

Cammurí, Alou, Molí Guix, Farré-Cunill, Cunill, Bonvehí, Arota, Molí Baró, Garrigà, Fumaña, Basté, Escola, Pallejo, Trich, Guingueta, Ninchu, Bonich, Canaleta, La Viña, Porra, Casamaró, Font Baells, Casanuch, Can Ballús, Sala, Casa nova de Garreta, Garreta, Racons, Silvestre, Leonart, Llorenç, Puig blanc, Riera, Catafal, Rey, Pere de Vich, Casals, Gabatx, Mas duguets,

Deu, Rovira, Passasserres, Porxos Pallejo, Hostal del Bou, Esgrayolé, Tereseta, Gori (tres cases), Farré, Mestre, Gras, Sant Bartomeu, Rectoria de Sant Bartomeu, barraca, Jep de la Vila. (13)

Al cens de 1908 hi figura també: Pere Xich, Miquel, Torre Micus. (14)

NOTES

- (1) Arxiu Comarcal de Berga. Secció: la Valldan Reg. 36
- (2) A. C. de Berga. Id.Reg. 25, 35
- (3) A. C. de Berga. Id.Reg. 25, 36
- (4) A. C. de Berga. Id.Reg. 36
- (5) A. C. de Berga. Id.Reg. 36, 53
- (6) A. C. de Berga. Id.Reg. 35, 36
- (7) A. C. de Berga. Id.Reg. 4
- (8) A. C. de Berga. Id.Reg. 4
- (9) A. C. de Berga. Id.Reg. 51
- (10) A. C. de Berga. Id.Reg. 36
- (11) Manel Riu "Quaderns de l'Àmbit de Recerques del Berguedà" n°1
- (12) A. C. de Berga. Id.Reg. 35
- (13) A. C. de Berga. Id.Reg. 13
- (14) A. C. de Berga. Id.Reg. 10